

En artikel fra [KRITISK DEBAT](#)

'Rebel Cities' - radikal byudvikling.

Skrevet af: **Hanne Schmidt** | Offentliggjort: 16. februar 2019

Det teoretiske udgangspunkt for en transformering af de store byer, der bygger på fællesskab og demokrati, er bl.a. filosofen Henri Lefevres bog fra 1971 "*Retten til byen*". Dette udgangspunkt er senere udbygget af geografen David Harvey, der ud fra en marxistisk vinkel analyserer byen med henblik på at skabe levende og dynamiske, byfællesskaber med nye demokratiformer og andre former for politisk ledelse, hvori borgernes direkte ejerskab til både boliger, jord og produktionsmidler også indgår.

Transform-bevægelsen er af en meget bredere karakter, men fælles er ønsket om at udvikle byen efter andre mål end neoliberalismens materialistiske og økonomiske vækstkrav. Man stiller desuden krav om, at kommuner og lokalsamfund får magt over eget territorium som forudsætning for udvikling af reelt demokratiske bysamfund, der kan træffe beslutninger ud fra et helhedsperspektiv; man vil en retning som kan transformere bysamfund henimod utopiens fremtidshorizont, i bevidsthed om at det nære og det globale godt kan indgå i en symbiose mod en ny fælles, global dagsorden.

Hvem skal bestemme over København - store firmaer eller københavnernes selv?

For at sætte gang i en intern diskussion om byudviklingen i København indkaldte *Transform!Danmark* (1) i samarbejde med repræsentanter for Enhedslisten i Københavns borgerrepræsentation 29.november sidste år til to møder i Verdenskulturcentret på Københavns Nørrebro.

På det indledende møde fortalte Kenneth Haar fra anti-lobbygruppen *Corporate Europe Observatory* om de ændringer, der planlægges for EUs servicedirektiv for fremover at kunne pålægge kommuner at søge EU-kommissionen om tilladelse tre måneder før, man sætter tiltag i værk, der kan skade særlige erhvervsinteresser - noget der yderligere truer med at indskrænke det kommunale selvstyre i EU.

I lighed med andre europæiske storbyer opkøber flere og flere udenlandske firmaer jord og ejendomme i København og kombineret med By&Havns - det selskab, der skal finansiere metrobyggeriet i hovedstaden ved salg på markedsvilkår af byens byggegrunde - spekulative salgsinteresser vil dette direktiv samlet vanskeliggøre muligheden for at føre en progressiv bypolitik - både hvad angår billigere boliger, grøn omstilling og styrkelsen af offentlig service.

Byrådet i Amsterdam har derfor startet en protestaktion, der bakkes op af progressive partier rundt omkring i Europa, og også i nogle danske byer slås nu alarm overfor de trusler, som udviklingen udgør mod det lokale demokrati.

"Hvor befinder København sig?"

Sideløbende er der opstået en lang række folkelige initiativer i flere europæiske byer for at styrke lokalt demokrati; gamle og nye sociale bevægelser og borgerlister arbejder ihærdigt for afprivatiseringer, nye kommunale styreformer, nye kooperative produktive initiativer, miljøbeskyttelse, foruden medinddragelse af borgerne i diskussioner om byplanlægning, trafik og sociale boliger osv.

Med henblik på at Enhedslisten i København kunne lade sig inspirere af disse initiativer, efterfulgtes mødet om ændringerne af servicedirektivet af et seminar under temaet "Hvor befinder København sig?". Arrangørerne mener, at vi også her i byen skal forholde os aktivt til de internationale bynetværk og fremover sikre kontakt mellem dem og Københavns Borgerrepræsentation, som led i

kampen for en progressiv, social, grøn og demokratisk udvikling.

Til mødet var inviteret repræsentanter fra bevægelser i det europæiske storbyer Barcelona og Napoli: Elena Tarifa, *Barcelona en Comú*, distriktsrådgiver for byrådet i Barcelona og Gianmarco Pisa, *Rifondazione Comunista* i Napoli, hvor borger- og græsrodsbevægelser er meget aktive. Desuden deltog Ulrik Kohl fra Enhedslistens gruppe i den københavnske borgerrepræsentation og John Andersen, professor på Institut for Mennesker og Teknologi, RUC og tidligere medlem af Københavns borgerrepræsentation for Enhedslisten.

Debatten blev formidlet af Erick Palomares, adjunkt på Aalborg Universitet, som arbejder med 'transformative cities' i partnerskab med forskellige netværk og organisationer, der beskæftiger sig med udvikling af samarbejdsrelationer for en bedre verden. TNI har til dette formål udarbejdet et "*Atlas of Utopias*" (<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/>), der som eksempler på, at en eller flere utopier er mulig, viser en masse kollektive og kooperative, grønne og røde tiltag rundt om på jorden.

Herunder følger i koncentreret form et referat af de forskellige indlæg på mødet.

Erick Palomares

Palomares lagde ud med at beskrive, hvad ideerne bag 'transformative cities' - eller 'rebel cities' - handler om: Hvorledes lokale, progressive by- og regionsråd kan samarbejde med sociale bevægelser og organisationer i civilsamfundet. Ved at folkeliggøre og dele deres erfaringerne, kan de bidrage med løsninger for vores planets systemiske, økonomiske, sociale, politiske og miljømæssige kriser.

Initiativet bygger på de transformerende initiativer og praksisser, der ses på lokalt plan rundt om i verden og på, at vi alle gennem en fælles platform kan inspireres, lære af hinanden og bidrage til processer, der skaber muligheder for både handling og forvandling.

Der arbejdes med utopiske projekter overalt og dem, tager vi udgangspunkt i både i teori og praksis: Det handler om at oversætte dem, så de også kan bruges andre steder i en slags dialog om alternativer og ideer til at ændre verden, uanset lokale, regionale eller nationale forskelle. Vi har alle de samme, globale problemer.

Der foregår en global kamp for at ændre verden og den kræver en mobilisering af både mennesker og penge og en plan for, hvordan vi italesætter og forklarer kampens mål. Derfor handler 'transformative cities' både om at indgyde håb og at skabe erkendelse af, hvad der sker trods forskelle mellem steder, klasser, kultur og mennesker.

Efter Palomares indledning fulgte oplæg om, hvad der rører sig i Europa omkring 'rebel' og 'transformative cities' og de sociale bevægelser.

Napoli - Gianmarco Pisa

Pisa arbejder med sociale forandringer og konfliktløsning og er international ansvarlig for partiet *Rifondazione Comunista* i Napoli.

Napoli består dels af metropolen Napoli med en slags overborgmester og dels en region med flere mindre kommuner. Byen selv er inddelt i flere bydele, som har begrænset indflydelse på den sociale og økonomiske udvikling.

Udviklingen i Napoli skal ses ud fra lokale oplevelser, der bygger på det fælles og på kulturen og et fælles ønske om ændringer. Det fælles udgør altid en proces mennesker imellem. Hvis vi skal skabe forandring må vi tage udgangspunkt i den kultur, som udgør en del af det sociale og fysiske miljø i Napoli-regionen. Udgangspunktet i det fælles betyder, at man ikke kan privatisere offentlig service, for offentlig kontrol er også udgangspunkt for lighed for alle.

Den sociale kamp skal styrkes for at redde det lokale miljø til gavn for fællesskabet og almenheden og skal ses i et politisk perspektiv i forhold til at sikre velfærd, ejerskab og kontrol. Der er masser af sociale konflikter i storbyerne, som skal takles på et strategisk plan, men det kræver et socialt samspil med deltagelse af byens borgere.

Vi ønsker desuden at imødegå den gentrificering, som også sker i Napoli, hvor klassekamp og sociale konflikter fortsat er en stærk realitet. Vi har for øjeblikket en relativ progressiv borgmester, som har tilladt et stort antal husbesættelser i den gamle bydel, som vi kalder for befriede steder eller områder til gavn for fællesskabet. Besættelserne er udtryk for en social kamp, og kamp for vores sociale rettigheder til en bolig. De befriede steder er organiseret ud fra en demokratisk model med ligeværdig deltagelse af alle - som et rådsdemokrati med konsensus.

Foruden organiseringen af de befriede områder, arbejdes der med eksperimenter og projekter, der imødegår den markedsbaserede logik. For ud over at befri vores byrum, handler det også om økonomisk, fysisk og mental befrielse, hvor forståelse for kulturen er vigtig, når der skal vælges mellem de forskellige veje, man kan gå.

Barcelona - Elena Tarifa

Tarifa er journalist, medlem af partiet *Barcelona en Comú* og dets internationale udvalg og distriktsrådgiver for byrådet i i Barcelona.

En Comú blev dannet i 2015 og opstod af en folkelig mobilisering i kølvandet på en opståen af selvorganiserede bydelsprojekter, der stillede krav om demokratisk medindflydelse på byens udvikling. En lokal organisering fra neden af omkring konkrete lokale problemer i modsætning til både stat og kommune, der har magten over økonomien, immigrationen og klimaspørgsmålet.

Mobiliseringen byggede på hverdagens problemer, dels med krav om medindflydelse, dels krav om at vinde byen tilbage som en social og miljømæssig bæredygtig by. Det i en historisk set meget klasse-mæssig opdelt by, hvor turismen i dag nu også frarøver almindelige mennesker både boliger og plads i byrummene.

En Comú's indtræden i Barcelonas byråd har, udover at borgmesterposten tilfaldt partiets Ada Colau, medført en øget deltagelse af kvinder og øget innovation, hvad angår borgerdeltagelse:

- Man har indført "superblokke" for at løse trafikale problemer i visse boligkvarterer, og hermed er der skabt nye by- og opholdsrum i gaderne spredt over flere karreer, noget beboerne selv har været med til at udforme.
- Man har indført åbne, folkelige debatter vedrørende byplanlægningen og rundt om i byen holdes ugentlige gademøder med borgmesteren.
- Man har udviklet en politik, der kræver socialt boligbyggeri og beskyttede boliger, noget som aldrig har været almindeligt i byen. Byrådet har principielt ikke indflydelse på den eksisterende boligmasse, men kan kræve indflydelse på nybyggeri.
- Man kræver stop for udlejning til turister og forbud mod tomme lejligheder og omfattende bøder mod udlejere, der ikke overholder reglerne.
- Man kræver forbud mod udskiftning og eksilering af beboere for at modvirke gentrificering og turismespekulationen.
- Man har ikke haft tradition for offentlige selskaber for vand og energi, men *En Comú* har nu fået sat gang i oprettelse af en offentlig energiforsyning.

For *En Comú* handler det også om forandring og samarbejde med andre byers bynetværk og sociale platforme og partiet mener, der er brug for at presse EUs institutioner for at skabe muligheder for

en progressiv byudvikling.

København - Ulrik Kohl

Kohl er borgerrepræsentationsmedlem for Enhedslisten, København.

Der er brug for en revolutionering af EUs institutioner, for EU's neoliberale politik gør det svært at føre progressiv bypolitik. København har i over 25 år været udsat for enorme forandringer med en gentrificering, der har ændret den til ukendelighed, både trafikalt, socialt og fysisk. Det er ændringer, der foregår helt uden for borgernes kontrol.

Kommunen har stået som garant for borgernes basale nødvendigheder, men nu står den som garant for neokapitalismens eksesser i konkurrence med andre byer, om at tiltrække international kapital til. Byen drives som et firma, der skal give overskud.

Vi fører også en kamp mod social dumping, en kamp der skal foregå i samarbejde med fagforeninger og arbejdere, foruden en kamp om boliger, som må udvikles i samarbejde med lejerbevægelsen og boligforeningerne.

Vi bør også se på kampen for kommunesocialismen, som førtes her i byen for over 100 år siden, hvis vi skal løse lokale problemer.

Det er spændende at høre fra andre, at bevægelserne kan gøre en forskel, for det handler jo ikke om at vinde stemmer til byrådet, men at vinde byen tilbage til dens borgere. Men hvordan skal den kamp foregå - hvordan kan vi radikalisere vores egne borgere for reel demokratisk indflydelse og hvordan kan vi samarbejde med andre byer og andre folkelige demokrati- og miljøbevægelser?

John Andersen

Andersen er professor for Institut for Mennesker og Teknologi, RUC og arbejder med bypolitik.

Kampen for lokalt demokrati har i København foregået i forskellige bydele siden 1960'erne og i 1996 besluttede borgerrepræsentationen at udføre forsøg med bydelsråd i fire bydele. Det indebar, at man faktisk evnede at mobilisere mange nye lokale kræfter, men forsøget gik galt af flere årsager: Dårlig forberedelse og håbløs underfinansiering af bydelsrådene, som førte til fyringer af medarbejdere indenfor offentlig service. Optimismen udviklede sig således til skepsis og ideen blev nedstemt ved en folkeafstemning.

I stedet fik man lokaludvalg uden magt, men med en økonomi, der rækker som tilskud til aktiviteter, som lokale sociale og kulturelle aktører vil iværksætte. Udvalgenes indflydelse på byplanlægning og trafik rækker ikke længere end alle andre borgeres ret til at fremsætte kritik i høringssvar, og der er ingen krav om, at kommunen skal efterkomme lokaludvalgenes ønsker ej heller opfylde ideerne i de bydelsplaner, udvalgene udarbejder.

John Andersen afsluttede med at spørge panelet, hvordan man reformerer den lokale offentlige administration? Noget der er yderst aktuelt, fordi der under bydelsrådsforsøgene ingen som helst støtte kom fra forvaltningen.

Hvordan reformerer man den lokale offentlige administration?

Gianmarco Pisa: Vi har et stort problem med bureaukrati i vores administration, foruden alt for mange ansatte, der ikke laver noget og som ej heller har fantasi eller vilje til ændringer af nogen art.

Forvaltningen er stift konservativ og modarbejder sådan nogen som os. Systemet administreres i forskellige direktorater, og at ændre noget kræver en hel ny struktur i forbindelse med nye politiske mål. Desuden er byen i en vanskelig økonomisk situation, så der sker ingen nyansættelser og man er nu ved at privatisere offentlig transport for at spare penge.

De progressive bevægelser i Napoli stammer fra 1960'erne og 80'erne, hvor de startede som politiske og sociale græsrodsbevægelser. Der er også en stor arbejderbevægelse og boligbevægelse, foruden mange forskellige kollektive grupperinger, som både er i modsætning til den nationale regering og til EU, hvad angår immigration og privatiseringer. Men der foregår mange positive aktiviteter af kooperativ karakter i både landkommunerne og de små byer i Syditalien, som bidrager til håbet om, at forandring er mulig.

Elena Tarifa: Barcelonas byråd har også ansættelsesstop, der ikke giver mulighed for at ansætte nye medarbejdere med innovative ideer, men der er brug for nye folk her. Penge er også et problem. Vi udgør et mindretal og kan ikke ændre noget ved bystyrets administrative funktioner. Desuden er byen afhængig af Cataloniens regionalregering (Generalitat) og af regeringen i Madrid.

Vi vægter imidlertid arbejdet i de vejledningskontorer, vi har fået i oprettet bydelene, hvor folk kan få støtte til at forsøge at løse både sociale og økonomiske problemer. Vi afholder desuden kvarterrådsmøder hver anden måned, hvor alle borgere kan deltage. Hvad angår de folkelige bevægelser, så forekommer de kun i de store byer i Spanien, ikke i de små.

Spørgsmål fra salen

Hvordan skaber man samarbejdet mellem byer? Der er f.eks. ca. 40 initiativet mellem 40 byer, som i år afholdt en konference. Hvordan skaber man samarbejde og udvider netværket, og hvordan deler man?

- Transnational Institute i Amsterdam samarbejder også med dette netværk og flere seminarer og konferencer er godt, men bevægelserne og organisationerne skal selv mobilisere og sætte dem i værk.
- Vi må mobilisere studenter, ansatte i den offentlige sektor, intellektuelle, lærere osv. Der skal skabes et politisk miljø for transformering med fokus på en kulturel dagsorden for pluralismen er en forudsætning for succes.
- Der er et behov for at folkelige kræfter i hele verden blander sig med politikere og de andre bevægelser, som vil forandring.
- Miljøbevægelsen står stærkt her i København, hvilket overraskede politikerne på rådhuset, da modstanden mod fælledbyggeriet voksede sig stærk. Det skabte en energi, vi skal bruge, når det gælder kampen mod videre udsalg af natur og kulturarv.
- Det transnationale skal styrkes - før var alle studerende aktivister, men i dag udgør de et potentiale, som først skal mobiliseres. Vi skal samle de unge, og vi savner dem her på mødet. Vi skal gøde jorden for mobilisering og skabe vilje til det fælles.
- Samarbejdet skal handle om mange forskellige typer byer: Både storbyerne som 'transition towns', og 'eco villages' og de mange andre kooperative projekter, der eksisterer og som hver især viser en vej til forandring. Det handler om diversitet og det lokale samfund i by og på land, for at få kontrol er nemmere lokalt - her kan man ofte samle folk om en fælles sag.
- Alle vegne i storbyerne fokuserer politikere og medier på frygten - det skal 'rebelske' og 'transformative' byer bekæmpe.
- Det er ikke nok blot at gøre oprør, der skal opbygges noget nyt, der kan transformere byen og os, der bor i dem. Begrebet revolution er ikke moderne, så 'reformationer' og 'revolutioner', skal forklares og beskrives for at kunne samle og tiltrække et flertal.
- Man skal skelne mellem græsrodder og politiske institutioner, for i institutionerne kan man ikke

være aktivist, for administration og bureaukrati udelukker aktivisme, men de sociale bevægelser er vigtige, som de der kan gøre en forskel.

Afsluttende kommentar

Som oplæg til seminaret havde John Andersen formuleret nedenstående, som jeg efterfølgende vil kommentere i forhold til hvad der sker i København vedrørende Enhedslisten.

”Nye og eksperimenterende former for bystyre og sociale bevægelser er dukket op i forskellige europæiske byer, under betegnelser som ‘fearless’, ‘rebel’ eller ‘transformative cities’; de har været præget af kamp mod privatiseringer, for fællesjede goder (*urban commons*) og produktion, radikale former for selvstyre og demokratisering af bystyret, miljøbeskyttelse, diskussioner om byplanlægning, trafik og almene boliger.

I København indtager fornyende grønne og røde bevægelser en stærk position og de debatterer bl.a. styrkelse af lokalråd, måder at organisere borgeres indflydelse på og byplanlægning. Men hvilke muligheder for aktiviteter og finansieringer råder de over og hvorledes forholder de sig til nye måder for indflydelse på lokalt og overordner plan? ”

Som medlem af Enhedslisten i over 25 år, kan jeg konstatere, at partiets ledelse i København ikke evner at takle problemstillingen, ej heller udviser interesse for temaet, eftersom ingen medlemmer af ledelsen deltog i dette seminar.

Jeg har endnu ikke oplevet, at partiet har taget bydelsrådstanken op igen til trods for, at man ikke kan bruge udtrykket ‘lokalt demokrati’ om de bydelsudvalg vi har fået, dels fordi det er ganske få borgere, der reelt er involveret i valgene til dem, og dels på grund af deres beskedne, politiske indflydelse på byens udvikling.

En ting er, at Enhedslisten generelt bekæmper privatiseringer og udlicitering af offentlige opgaver, men hvornår er der sidst udtrykt ideer om radikale former for lokalt selvstyre, hvor lokale fysiske, økonomiske og sociale forhold kan takles demokratisk i den ånd, som ligger i begrebet ‘rebel cities’?

Der er i byen et hav af kooperative og socio-økonomiske virksomheder, som man slet ikke har tjek på hos partiets københavnske ledelse, men som seminaret netop anbefaler, man bør tage udgangspunkt i, når det gælder en mobilisering af de kræfter, der vil en anden byvækst end fortsat neoliberal vækst. Men når partiledelsens øjne er stift rettet mod rådhuset, skabes der ikke den form for sociale og politiske forandringer.

Et af problemerne skyldes netop Enhedslistens Københavns-bestyrelses parlamentaristiske fokus på rådhuset, som står i modsætning til Ulrik Kohls udsagn om, ”at det bevægelserne der kan gøre en forskel, for det handler jo ikke om at vinde stemmer til byrådet, men at vinde byen tilbage til dens borgere. ”

Med øjnene stift rettet mod rådhuset, skabes der ikke den form for social og politisk forandring, som udgår af radikale ideer som ‘rebel cities’, hvor forandringer nødvendigvis må komme som følge af et pres fra neden, både gennem Enhedslistens handlinger og ved at bruge partiets politisk indflydelse, hvis man eller skal tage partiets politiske programs udsagn om, at Enhedslisten er bevægelsernes støtte og talerør, alvorligt. Som nogle af oplægsholderne på Transform-mødet beskrev, er det nærmest umuligt at ændre på bystyrernes administrative strukturer og arbejdsgange, når det gælder en progressiv byudvikling.

Som jeg ser det, er der behov for strukturelle og organisatoriske ændringer i den måde Enhedslistens Københavns ledelse arbejder på. Realiteterne er, at partiets Københavnsbestyrelse hovedsagelig har en administrativ funktion, hvor man følger op på, hvad der foregår i borgerrepræsentationen og det er vanskeligt at få øje på, at der sker nogen form for polititudvikling i denne ledelse. Den har hverken tid til politikudvikling eller væsentlige politiske diskussioner; det gælder både faglig indsigt i forskellige politikområder og hvad angår en overordnet socialistisk politik, der sigter mod forandring af byen og samfundet.

Til gengæld burde meget af det store arbejde, som Enhedslistens landsudvalg udfører, integreres som idegrundlag for en alternativ udvikling af byen, f.eks. når det gælder produktions-, transport-, erhvervs- og lokaliseringspolitik. Det gælder ligeledes nye ideer om at organisere sig i og støtte de alternative sociale bevægelser, men et møde netop om *En Comú* i februar i 2017 gjorde tilsyneladende intet indtryk på en bestyrelse, der har fuldstændig fokus på det parlamentariske arbejde i borgerrepræsentationen.

I betragtning af stor inaktivitet i de fleste af Enhedslistens afdelinger, åbner der sig med de sociale og grønne bevægelser, nye muligheder for at omorganisere partiets lokalafdelinger i forhold til medlemmernes interesser. Det gælder også for et fornyet fokus på at inddrage mange flere fagpersoner i partiets københavnske baggrundsgrupper, som Enhedslistens Københavns-bestyrelsen står for.

(1) *Transform!Danmark* er en del af det europæiske Transform-netværk, der arbejder inden for politisk træning og kritiske samfundsanalyser.